

מונ'מית את-תחריר אל-פלסטיניה

(הארגון השחרור הפלשטינאי)

מאת א. סודאי

ב-12 ביוני 1964 כתב שפיק אל-חות, עורך השבועון הלבנוני הפרו-מצרי „אל-חואדה“ ומי שעתיד להיות נציג „ארגון השחרור הפלשטינאי“ (אש"פ) בלבנון, כי „העם הפלשטינאי ואש"פ יחרצו את גורלם לכליה אם תכנית פעולתם תתבסס על יסוד המשכה של „אוירת-הפסגה“. על העם והארגון לקבוע לעצמם עקרון-פעולה אחר, כבסיס לכל התפתחות חמורה בעתיד וכהבטחה להמשך המאבק הפלשטינאי.

אכן, ועידת הפסגה הערבית הראשונה, שנערכה בינואר 1964, מהווה ציון-דרך להתעוררות הפלשטינאית, אשר חלה בעת-יובעונה-אחת עם ההתעוררות בענייני המים; התעוררות זו מוצאת את ביטוייה בעלית הפעילות, לשמה ולשם ראוה, של העסקנים הפלשטינאים המסורתיים — ושל עסקנים חד-שים, שצמחו במקומות גלותם ומפלטם אשר במדינות ערב.

ניתן, על-כן, לומר, כי „אוירת הפסגה“, שהנה תוצאה של יזמה מצרית, היא שיצרה את „ארגון השחרור הפלשטינאי“ — על-פי תכנית ישנה, שהגה נשיא מצרים עוד בשנת 1959: ליצור „זהות“ או „ישות“ פלשטינאית, שתהפוך את „הבעיה הפלשטינאית“ מבעיה של פליטים הזקוקים לסעד ולשיקום לענין של „מלחמה לשחרור מולדת גזולה“.

ענין ה„זהות“ הועלה לראשונה בוועידת הליגה הערבית בספטמבר 1959 בקובלנקה שבמרוקו על-ידי המצרים. המטרה היתה, להלכה, להטיל על הפלשטינאים את החובה להוות את „החלוץ לשחרור המולדת השדודה“. אולם, למעשה, רצתה מצרים לקעקע את יסודותיה של הממלכה הירדנית ההאשמית. מובן שיזמה מצרית זו נתקלה כבר בראשיתה בהתנגדותה של ירדן, ונדחתה מדי פעם באמתלות שונות.

וועידת הפסגה הערבית הראשונה בינואר 1964 היא שהייתה, כאמור, את נקודת-המפנה ביחסה של ירדן לבעית פלשתינ. ירדן נכנעה ללחץ הכלל-ערבי והסכימה, עם הסתייגויות מספר, להקמת אש"פ.

הקמת אש"פ

לקראת כינוס ועידת-הפסגה נתמנה אחדד שוקיירי לנציג הפלשטינאים בליגה הערבית — כל זאת, כאמור, ביזמתה של מצרים. אחר ועידת הפסגה בינואר 1964, ולאחר סיור מקיף במקומות ישובם של הפלשטינאים במדינות-ערב, הצליח אחדד שוקיירי למנות כ-400 צירים, שייצגו את כל הפלשטינאים במדינות ערב ב„וועידה הלאומית הפלשטינאית הראשונה“.

ועידה לאומית זו נערכה ב־25.5–2.6 בירושלים העתיקה. ציריה יצגו בה את עמדותיהן של מדינות מושבם של הפלשתינאים.

על אף הניגודים בין הפלשתינאים מהמדינות השונות, ועל אף נסיונות ההכשלה של המופתי לשעבר, חאג' אמין אל־חוסייני (יושב־ראש ה"ועד הערבי העליון"), הצליח שוקיירי להשיג קבלת הצעות־ההחלטה שלו. הדבר הושג באמצעות פעילות דיפלומטית מאחורי הקלעים, ובעיקר על־ידי כוחו הריטורי־דמגוגי, בו השתמש לשכנוע הנציגים. ההחלטות שנתקבלו כללו את אישור ה"אמנה־הלאומית הפלשתינאית" והחלטות ארגוניות ומדיניות.

שוקיירי בשעת נאום

האמנה־הלאומית הפלשתינאית

ה"אמנה־הלאומית" שנתקבלה כללה, בין השאר, נקודות אלה:

- פלשתינא הנה מולדת ערבית, הקשורה לשאר חלקי המזרח הערבי, ומהווה אחדות טריטוריאלית בגבולותיה, שהיו קיימים בתקופת המנדט.

- העם הפלשתינאי יחליט על גורלו לאחר שחרור מולדתו.
- זהות ה"אדם הפלשתינאי" עוברת מאב לבן. "פלשתינאי" הוא כל מי שהתגורר בפלשתינא עד 1947, או שנולד לאב פלשתינאי לאחר תאריך זה, בתוך פלשתינא או מחוץ צה לה.

- היהודים "ממוצא פלשתינאי" ייחשבו לפלשתינאים, אם יהיו מוכנים להתחייב לחיות בנאמנות ובשלום.

- שלוש הסיסמאות של הפלשתינאים הן: האחדות הפטריוטית, הגיוס הלאומי והשחרור.

- האיחוד הערבי ושחרור פלשתינא הם שתי מטרות משלימות זו את זו; האחד מוליך להגשמת השני.

- שחרור פלשתינא:

מבחינה ערבית הנו חובה על כל האומה הערבית. עליה לגייס את כל הפוטנציאל הצבאי, החומרי והמוסרי למימוש.

מבחינה מוסרית מבטיח שלה, שקט וחופש־הפולחן לכל הדתות.

מבחינה בין־לאומית הנו פעולה להגנה־עצמית לפי מגילת האו"ם.

- חלוקת פלשתינא בטלה מעיקרה, כפי שבטלה הצהרת בל־פור. היהדות הינה דת ללא לאומיות. הציונות היא תנועה קולוניאליסטית, תוקפנית, גזענית, קנאית ופאשיסטית; ויש־ראל הנה חלוץ תנועה זו.

- אין לאש"פ ריבונות טריטוריאלית על הגדה המערבית בירדן, על רצועת עזה ועל מרחב אל־חמה. אש"פ ישתף פעולה עם כל מדינות ערב ולא יתערב בעניניהן הפנימיים.

חוקת אש"פ

הוחלט כי כל פלשתינאי בן 18 ומעלה יכול להיות חבר באש"פ. עם זאת חולקו חברי אש"פ לחברים פעילים וחברים סבילים. חבר פעיל הוא זה, שמקבל עליו את החובות והזכויות של החברות; בין השאר — את החובה שלא להשייך לארגון או למפלגה כלשהם אלא בהסכמת אש"פ (המטרה — בעיקר, למנוע הצטרפות למפלגת הבעת', לאנשי ה"ועד הערבי העליון" של המופתי, וכנראה לקומוניסטים).

כמרכן הוחלט על מבנה אש"פ, כמעין פרמידה:

- ◆ יחידות מקומיות תהיינה את חוליות־הקישור בין הציבור הפלשתינאי לבין ההנהגה העליונה של אש"פ (עד כה בוצע הדבר, בחלקו בלבד, רק ברצועת עזה, שם ישנה כונה לשנות את מבנה ה"איחוד הפלשתינאי", על שרשרת־הפיקוד שלה, למבנה "אש"פ").

- ◆ הנהגות אזוריות שתופעלנה כאשר יוצר צורך בכך.
- ◆ הנהגות ארציות תהיינה במדינות ערב השונות (לעת־עתה הוקמו משרדים של אש"פ במדינות ערב השונות — אך עדיין לא נקבעו ההנהגות הנבחרות על־ידי הפלשתינאים עצמם, תושבי אותן ארצות).

- ◆ המועצה הלאומית — מעין פרלמנט פלשתינאי, המתכנס לפחות אחת לשנה בחודש מאי. לגבי מועצה זו התגלו חילוקי דעות. התביעה המצרית היתה להעמיד את מספר חבריה, למשך שנתיים, על 75 בלבד (לפי המפתח: 37 מירדן, 18 ממצרים והרצועה, 5 מסוריה, 6 מלבנון — והשאר ממדינות ערב האחרות). העמדה הירדנית ביקשה לנצל את העדיפות המספרית לה זכתה ירדן ב"ועידה הלאומית" הראשונה, ותבעה הכרה בוועידה זו כמועצה־לאומית זמנית. עמדה ירדנית זו נתקבלה על־ידי ה"ועידה־הלאומית".

- ◆ הועדה המבצעת (או ה"ועד הפועל") של אש"פ על אחמד שוקיירי הוטל לבחור ועד־פועל זה (שוקיירי עצמו נבחר, למעשה, על־ידי הליגה הערבית, מספר חודשים לאחר ה"ועידה־הלאומית). מרבית חבריו נמנים עם אנשי־שלומו של שוקיירי. הועד הפועל מונה 15 חברים, לרבות היושב־ראש:

- 7 פלשתינאים — מירדן
- 4 פלשתינאים — מרצועת עזה
- 1 פלשתינאי — מסוריה
- 1 פלשתינאי — מלבנון
- 1 פלשתינאי — מכוויית

הפלשתינאים בגיל-הגיוס אימון מיליציוני במדינות מושבם. להשגת תכלית כוללת זו הוחלט להקציב כ-9 מיליון ל"ש למימון אש"פ וצבאו. עיקר הסכום נתרם על-ידי המדינות מיצאות-הנפט, ואילו שאר מדינות הליגה חויבו בתשלומים על-פי חלקן בתקציב הליגה. אש"פ מקוה להשיג מקורות תקציביים נוספים על-ידי הטלת מסים על הפלשתינאים היושבים בארצות ערב — 3-5 אחוזים מהכנסותיהם. לעת-עתה לא הסכימו מדינות ערב להצעתו זו של שוקיירי.

עתונות מצרים הכריזה באותה עת כי עבד אנ-נאצר הביע את נכונותו להעמיד את רצונת עזה ואת סיני לרשות, "צבא-השחרור הפלשתינאי". בינתיים התברר (הדבר היה צפוי מראש...) כי לא כל מדינות ערב בהן יושבים פליטים מסכימות להקמת צבא פלשתינאי בשטחן; היה חשש פן יופעל צבא זה נגד המשטרים שבאותן ארצות ולא רק לשם יעודו הלאומי.

המדינות היחידות שהסכימו להקמת יחידות-צבא פלשתינאיות בשטחן הן, למעשה, אותן מדינות המקיימות יחידות כאלה בצבאותיהן זה מכבר: מצרים, סוריה ועיראק. יצוין, כי אלג'יריה הביעה את נכונותה לאמן חיילים וקבוצות "קומנדו" (בהקשר זה — שם-גורדף למרצחים) פלשתינאיות; בעוד שכוויית גילתה נכונות לאמן את אורחיה הפלשתינאיים באימון מיליציוני. לבנון — ובמיוחד ירדן — מתנגדות להקמת הצבא בשטחן; הן מוכנות, לכל היותר, לשלוח את הפלשתינאים הצעירים המעוניינים למוסדות-הדרכה במצרים, בסוריה ובעיראק, ויתכן אף באלג'יריה. בהקשר זה יצוין, כי מודעות לגיוס מתנדבים פלשתינאים בוגרי בית-ספר תיכון פורסמו בעיתוני לבנון וירדן על-ידי סניפי אש"פ המקומיים.

עמדותיהן של מדינות ערב

מרבית מדינות ערב נאלצו, עקב "אווירת-הפסגה", להסכים להקמת אש"פ ושלוחתו הצבאית. מדינות אלה יודעות, כי לכשתפוג "אווירת הפסגה", עתיד ארגון הפלשתינאים לשמש בידי מצרים מכשיר לחתירה נגדן. למעשה, כבר היום מוריד גשת השתלטותה של מצרים על אש"פ, דבר המעורר תרעור מת מצד ירדן, לבנון, סעודיה ואפילו סוריה — אם כי התרעומת וההתמרמרות מוסתרות לעת-עתה "מתחת לפני השטח". בחירתם של מרבית עסקני אש"פ מקרב הפרו-נאציים; המגמה של תעמולת-הארגון, המשקפת במידה רבה את הדוק-טרינה הנאצרית; בחירת קהיר כמקום להקמת תחנת-השידור של אש"פ (למרות הצעת ירדן להקימה בשטחה) — כל אלה הן עובדות המורות על ההתפתחות הצפויה בעתיד. ומדינות ערב אינן יכולות להתעלם מהן. עם זאת, אין המדינות העוניות את מצרים מעיוות לצאת נגד ההשתלטות המצרית, פן תואשמה בבגידה לאומית, בסטיה ובהכשלת החלטות הפסגה. ירדן, למשל, עדיין מנסה לשחות עם הזרם, ומוכנה, אפילו לארח את מטה אש"פ בירושלים; אולם אין היא מוכנה לסגת מהתנגדותה להקמת

גנרל ג'ייה אל-מדני

ניחד את הדבור בקצרה על שנים מחברי הועד-הפועל: הליוא (מיור-גנרל) ג'ייה אל-מדני נתמנה כמפקד "צבא-השחרור הפלשתינאי", העתיד לקום ליד אש"פ. בדומה לשוקיירי עצמו, הוא יליד עכו. בימי מלחמת-הקוממיות שירת ב"גדוד הירמוך" בצפון, ולאחריה — בצבא הסורי. מאז 1954 שירת בצבא כוויית והגיע לדרגת מָקְדֵם (לויטננט-קולונל). בספטמבר 1964, עם מינויו באש"פ, הוענקה לו דרגת גנרל.

עקיד (קולונל) קצי אל-עבאדילה, סגנו של אל-מדני; מוצאו מעזה.

"צבא-השחרור הפלשתינאי"

הדיון הממשי בהקמת "צבא-השחרור" התקיים, למעשה, רק ב"ועידת הפסגה" השניה, בספטמבר 1964 (אם כי הענין הועלה — ונדחה — בוועידה הראשונה). נראה כי ב"פסגה" השניה הוסכם עקרונית על הקמת הצבא לאחר דיונים מחודשים בין אש"פ למפקדה-הערבית המאוחדת ולמדינות ערב השונות. על-פי פרסומי העתונות מספטמבר-אוקטובר 1964 נראה, כי הוחלט על הקמת מסגרות צבאיות סדירות של פלשתינאים — בצד גדודי "פדאיון", שיעסקו במלחמת-גרילה. נוסף על כך, נראה, כי בכונת שוקיירי לאמן את שוקיירי מבקר את הפלשתינאים במכללת קציני, מילואים בעיראק

עמדתם של הפלשתינאים

עד לועידת הפסגה הראשונה, ואפילו לאחר כינוס ה"ועידה הלאומית" הפלשתינאית במאי 1964, היו רוב פליטי פלשתינ (אפילו תושבי הגדה המערבית ורצועת עזה) מיטלטלים בין רגשי אכזבה ליאוש גמור לגבי אפשרות של פתרון בעיתם בעתיד.

עדויות מספר מוכיחות, כי נאומו של עבד א-נאצר בפני המועצה המחוקקת של עזה ב-1962 — בו אמר גלויות, כי אין לו תכנית ממשית לפתרון בעיתם של הפלשתינאים בעתיד הקרוב — היה בבחינת הלם בשביל הפליטים. אכזבה זו החלה נותנת אותותיה באמונתם של הפלשתינאים באשר לפתרון בעיתם, אפילו כשחלה התעוררות מסוימת עקב "הפס-

הצבא הפלשתינאי" — ונימוקה עמה: "לא יתכן לגייס פלשתינאים בירדן, כי הם מהווים 80 אחוזים מצבא ירדן". לעומת זאת, על אף נכונותה להקים יחידות פלשתינאיות בשטחה, אינה ששה להתיר את הפעילות הארגונית של אש"פ, שפירושה הקמת מפלגה חדשה, שלמעשה מקבלת את הוראותיה מקהיר.

לבנון, שתמיד סבלה מהפעילות הפלשתינאית, ובמיוחד — במרד 1958, איננה מוכנה כלל לדון על חימוש ואימונים של פלשתינאים בשטחה. היא מוכנה לשלחם לאימונים מחוץ לשטח לבנון, אך לא תהיה להם זכות חזרה אליה. עם זאת, הכירה לבנון בקיום נציגות אש"פ בבירות ואף העניקה לארגון מעין סטטוס דיפלומטי.

של הפליטים לרכוש את ההשכלה והאימון המקצועי, להם יודקו כדי לנהל חיים מועילים ויצרניים, יהא עתידם אשר יהא, ובשטח זה השתדלה ה"סוכנות" לעשות כמיטב יכולתה, וגייסה את מכסימו משאביה.

ה. באשר לבעית הפליטים המבוגרים, קבע הממונה הכללי הקודם כי בעתיד, כבעבר, עשויה לחול היקלטות כלכלית וחברתית מסוימת של הפליטים בארצות הערביות של המזה"ת — אולם הוא ציין, כי תהא זו טעות להניח כי היקלטות כזו תחסל את המחלוקת הפוליטית הבסיסית המונחת ביסודה של בעית הפליטים.

מאז היכנסו לתפקידו בינואר 1964, שמע הממונה הכללי וראה רבות לאישור אבחנת בעית הפליטים, כפי שהובעה בדוחות קודמים ובדעות סוכמו לעיל. נראה לו כי, יהיו אשר יהיו חילוקי הדעות על אודות בחינות מסוימות של הבעיה, דבר אחד ברור: חלק גדול מן הפליטים חיים עוד היום בעוני איום, בתנאים שהם לעתים קרובות גרועים מ"מעוררי-חמלה", ובמקרים אחדים ממש "מעוררי זעם". למרות המאמצים הממושכים של "סוכנות הסעד והתעסוקה", של ממשלות ערב ושל סוכנויות אחרות — ישנן עדיין משפחות החיות במגורים שאינם מתאימים למשכן אדם: אחדים — במרחפים השוכים, אחרים — בדירות מנות-לנפול, אחרים שוכנים בצפיפות נוראה בבקתות ובצריפים. נעשו וממשיכים להיעשות מאמצים לפנות את המקרים הגרועים ביותר, אך תנאי המגורים של אלפי משפחות ישארו עדיין בבחינת בעיה חמורה ביותר. כמעט כל מחנות ה"סוכנות" צפופים יתר על המידה בצורה מוגזמת — חמשה אנשים או יותר חיים בחדר קטן אחד. חסרים הם דרכים ושבילים מתאימים, ומחנות רבים טובעים בבוץ בחורף ובאבק בקיץ. כמעט ואין בורות-שופכין או מערכת-ניקוז למי-שטפונות. הספקת המים היא קיבוצית ועל-פירוב בלתי מספקה — במיוחד בחודשי הקיץ החמים. הפליטים החיים במחנות (המהווים שתי-חמשות מן הפליטים מקבלי-הסעד) גרים, על-פי רוב, בתנאי מגורים טובים יותר וזוכים לטיפול טוב יותר מאשר רבים משאר שלושת-החמשות הפליטים החיים מחוץ למחנות, באותם מגורים שיכלו להשיג. מובן מאליו, לכן, כי מופעל על "הסוכנות" לחץ מתמיד מצד הפליטים חסרי המזל הללו, כדי שתרחיב את מחנותיה ותבנה להם עוד מחסות.

מתוך דוח של הממונה הכללי על "סוכנות הסעד והתעסוקה של האו"ם לפליטים הפלשתינאים במזרח הקרוב", מ-1963-64, בו הוא מסכם את מסקנותיו של קודמו, ד"ר ג'ון דייוויס, על אודות מצבם הכלכלי והחברתי של הפליטים:

א. רבים מבין הפליטים המפרנסים-בכוח הנם לא רק מובטלים, אלא גם בלתי ניתנים להעסקה.

ב. הסיבה לכך לא היתה נעוצה בסירובם לעבוד, או בכך שהממ"ר של ארצות מושבם מנעו מהם השגת תעסוקה או השגת פרנסה — אלא בכך שאפשרויות התעסוקה בארצות הללו היו מוגבלות (ברצועת עזה — בצורה חמורה ביותר), ובכך שהאפשרויות שהיו קיימות, דרשו, בדרך כלל, יומן מיוחד, שהיה רק למעטים מבין הפליטים.

ג. מיעוטם של הפליטים, שבזמן היציאה מפלשתינה היו בעלי יומן מיוחד או בעלי-מקצוע, השתקמו במהרה, ומעולם לא היוו נטל על "סוכנות הסעד והתעסוקה".

ד. השאר (כארבע-חמשות) היו ברובם פלאחים ופועלים שחורים, והדרישה לעבודתם בארצות-מקלטם היתה מועטה ביותר, כיון שבארצות האלה כבר מצוי עודף של פלאחים ופועלים שחורים, ועמדו בפניהן קשיים חמורים, כיצד לספק פרנסה לאוכלוסיות שלהן-עצמן, ההולכות וגדלות במהירות.

ה. באשר לאלה שהגיעו לבגרות רק אחרי עזיבת פלשתינה, הרי הם גדלו כפליטים תלושים מאדמת אבותיהם ומעיסוקיהם המסורתיים; בכך ניטלה מהם ההזדמנות לרכוש את האומנויות ומנהגי-העבודה המועברים מאב לבנו; לרובם לא היתה הזדמנות לרכוש אומנויות אחרות או כל הכנה ממשית אחרת לפרנסתם. באופן כזה, הם רק הגדילו את מספר המובטלים.

ו. נסיונות שנעשו בעבר לקיים תכניות כוללות של שיקום וישוב-מחדש לא עלו יפה. נסיונה של ה"סוכנות" עד עתה הראה, כי תכניות כאלה לא היו מקובלות לא על הפליטים, לא על ממשלות ערב ולא על דעת הקהל הערבית. נוסף על הקשיים הפוליטיים והפסיכולוגיים, היו גם מכשולים כלכליים, חברתיים, כספיים וטכניים גדולים.

ז. מה שהסוכנות יכולה וחיבת לעשות, הוא לעזור לדור הצעיר

סיכום

הקמת אש"פ והנסיונות להקמת "צבא השחרור הפלשתינאי" הנם תולדה של מדיניותו העקבית של עבד אנגאצר בזמן האחרון: להקים "זהות פלשתינאית", שתחזיר את בעית פלשתינא ל"מישור המתאים של שחרור לאומי", ותשלול ממנה את המשמעות של "בעית פליטים החיים מחסדי האו"ם". מדיניות מצרית זו, שלא הוגשמה משך יותר מ-5 שנים, הומצאה על-ידי "ועידת הפסגה" הראשונה, כי בעטיה נאלצו מרבית מדינות ערב להסכים לתכנית המצרית; וזאת על אף התנגדותן למדיניות המצרית ועל אף חששותיהן מארגון הפלשתינאים כתנועה על-טריטוריאלית, הנתונה להשפעת קהיר.

רבות ממדינות ערב הסכימו למדיניות המצרית תחת לחץ (ציבורי, מוסרי, מדיני). עתה — כשנתעורר, למעשה, ענין הקמתן של מסגרות ארגוניות, "פלשתינאיות", הן לאש"פ והן ל"צבא השחרור", וכשהחלה פעילותה של תנועה פורשת כ"אל-פתח" — מסתמנות כבר גישות אחרות של מדינות ערב לטיפול בענין הפלשתינאי.

לכן, עשוי סיומה של "אזירת הפסגה", כשיבוא, להביא לנסיגתן של אותן מדינות, שנאלצו בעטיה ולמרות רצונן להביע הסכמה להקמת המסגרות הפלשתינאיות. על-כן, אין זה מן-הנמנע שכאשר יסור חינה של "אזירת הפסגה", ישות-קו הן אש"פ והן "צבא השחרור הפלשתינאי" — או, לפחות, ישנו במידה ניכרת כל מערכות התארגנותם ופעולתם.

מסתבר, מכאן, בין השאר, כי תנועת "אל-פתח" עשויה לעת-עתה להוסיף לפעול, בעידודם של הגורמים והמדינות התומכים בה כיום — הגם שקיימת, לכאורה, "אזירת שיתוף-פעולה" כלל-ערבית. אולם כמה מדינות ערב חוששות שפעילות "אל-פתח" תגרום להדרדרות ביחסי-הגבול עם ישראל, ולכן שינוי באזירה-הכללית עשוי להעמיד אותן בפני ההכרח לדכא תנועה זו ביתר חריפות מכפי שנטו לגלות עד כה.

גה" — מרבית הפלשתינאים לא האמינו כי מאש"פ תצמח להם הישועה. יצוין, כי אפילו תנועת "הלאומנים הערביים" הפרונאצרית הביעה אי-אמון ביכולתו של "המנהיג", אחמד שוקיירי, לעמוד בראש המאבק המהפכני של הפלשתינאים. ביקורת זו אילצה את מצרים לגייס את מיטב הכשרונות בין תועמלניה בלבנון, כדי שיסבירו את ההיפך; וכדאי להזכיר את דבריו של שפיק אל-חית, בשבועון "אל-חואדת" מיוני 1964: "גם מלחמת השחרור באלג'יריה — תחילתה בדמותו הלא-מהפכנית של פרחאת עבאס — ורק אחר-כך, התבלט המהפכן בן-בלה".

האכזבה, הפקפוק והאדישות של מרבית הפליטים — מוגברים גם על-ידי ההסתה בכתב ובעל-פה של הגורם המתחרה, למרות שאבודה לו מרבית השפעתו — ה"ועד הערבי העליון" של המופתי הירושלמי. על רקע הפילוג המסורתי בקרב הפלשתינאים, שהתבטא גם בפילוג החדש בין אש"פ ל"ועד הערבי העליון", הופיעה גם תנועת-מחתרת חשאית בשם "אל-פתח" (תנועת שחרור פלשתינאית), המפעילה זרוע אלימה שמתקראת "מפקדת אל-עצאפה" (הסער); וזו הגדילה את המבוכה עוד יותר. תנועת "אל-פתח" מורכבת, כנראה, מפלשתינאים חמומי-מוח, המוסתים על-ידי מספר גורמים ומדינות, בראשן — סוריה. היא ניסתה לבצע בישראל מספר פעולות בנוסח "פדאיון", אך נכשלה. נראה, שכונתה להבליט את חוסר המעש של מדינות ערב הרברבניות (לרבות מצרים) ושל אש"פ — שהנה, לדעתה, ארגון שאינו מסוגל להביא "לשחרור פלשתינאית".

פעילות זו של "אל-פתח", הארגון הפורש, מצטמצמת לעת-עתה רק בתחרות מילולית בנושא: מה תהיה חשיבות תפקידם של ה"פדאיון", כאשר "צבא השחרור הפלשתינאי" יהיה כבר מאומן לפעולה. לדוגמה: העתון הלבנוני הפרו-מצרי "אל-מחרר", שעורכיו הם פלשתינאים קיצוניים, ניסה לשכנע את הפלשתינאים הקיצוניים, וביחוד את אלה שקשר להם עם "אל-פתח", כי פעולות "פדאיון" בישראל שלא-בעתן יביאו בינתיים רק לקורבנות שוא.